

reuse és rekonstrukció

mit kezdünk a 20. század építészeti örökségével?

oktató:	Hartmann Gergely
elérhetőség:	hartmann.gergely@g.mome.hu
létszám:	max. 30 fő (2/3 építész, 1/3 más intézetek hallgatói)
a kurzus típusa:	előadások, épületlátogatások és hallgatói prezentációk

Leírás:

Miközben a hivatalosan védett II. világháború utáni épületek legtöbbször pusztul, a védelem körein kívül esők közül számos megújult *reuse*, újrahasznosítás keretében. Ezek sok esetben az építészeti értékőrzésen túl a klímaváltozásra reagáló körkörös, recycle-építészet megvalósult példái is. A közös *modern* kurzus tematikájához kapcsolódva, de azon túl is lépve ezen projektek hazai helyzetét vizsgáljuk, a különböző felújításokat nemzetközi kontextusba is helyezve.

Előadások keretében a hallgatók megismerkednek az elmúlt harminc év műemlékvédelmi törekvéseivel is, amelyek egyre inkább figyelembe vették a modern épületek sajátos jellegzetességét. Alapvető dilemma, hogy a modern épületek örökkévalóságnak való megőrzése alapvetően ellenkezik az egész modern mozgalom természetéből. A hagyománnyal való szakítás azt is jelentette, hogy egy modern ház önmaga sem akart műemlékké válni. Ma mégis megőrzésük mellett tesszük le a voksunkat. Hogyan oldható fel ez az ellenmondás?

A félév első felében jórészt frontális előadások lesznek. Vázlatosan áttekintjük az 1945 utáni hazai építészet történetét, elhelyezve a hazai történéseket a nemzetközi kontextusban is. Ezt követően rátérünk a műemléki rekonstrukció, az újrafelhasználás és újírás elméleti és gyakorlati példáira itthon és külföldön egyaránt. Vendégelőadás keretében megismerkedünk a 17. Velencei Építészeti Biennálé magyar pavilonjával, amelynek témája az 1945 utáni építészeti örökségünk „újrakondicionálása”.

Az intézményes hazai műemlékvédelem itthon még a 2010 előtti időszakban sem tudott módszertani szempontból megújulni, és befogadni a modern épületek védelmére alkalmas, az alkotások között differenciáló módszertant. Ennek akadálya nem elsősorban szakmai, inkább a döntéshozói akarat hiánya volt. Az intézményes védelemtől függetlenül azonban szép számmal indultak újrahasznosítási projektek, amelyek közül vannak példamutatók, vitathatók és egyenes pusztítók is. Konkrét eseteket vizsgálunk be vázlatosan, amiből, ha átfogó folyamatok nem is, de tendenciák kirajzolódhatnak. Az ezekben való eligazodást azok a prezentációk teszik lehetővé, amelyeket a hallgatók tartanak a félév második felében. Létszámtól függően két- és háromfős csapatokba szerveződve egy-egy reuse-projekt

feldolgozása és a kurzus résztvevőinek való bemutatása a cél. Ez egyúttal a kurzus teljesítésének alapkövetelménye és az értékelés alapja is.

Közvetített ismeret és tudás:

A tantárgy egy, a kortárs építészetben kurrens téma, az újrahasznosítás és a hagyományos értelemben vett műemlékvédelem viszonyával foglalkozik. Megismerjük ennek elméleti hátterét és megvalósult példáit hazai és nemzetközi környezetben egyaránt. Az átfogó bevezetés után személyes bejárás és prezentációk során konkrét példákat elemzünk. A téma itthon különösen is fontos témákra világít rá a hazai műemlékvédelem fragmentált helyzete, az egyre fokozódó klímaválság, valamint az 1945 utáni épületek ellentmondásos helyzete miatt. A levont következtetések és a projektek megismerése mind a tervező építészek számára, mind az elmélet felől közelítők számára hasznos, későbbi tanulmányaik során a gyakorlatban is felhasználható szempontokat és tudást nyújt.

Alapvető irodalom:

Az alábbi irodalmak legtöbbje a félév során digitálisan elérhető lesz.

- Architektur und Städtebau der sechziger Jahre. Deutsches Nationalkomitees für Denkmalschutz, Bonn, 2003.
- FERKAI András: Recording and preserving the modern heritage in Hungary. in Allen Cunningham, ed., Modern Movement Heritage – A Challenge to Manage. London, Routledge, 1998, 44–49.
- Hubert-Jan HENKET: Reuse, Transformation and Restoration. Docomomo Journal 52, 2015/1. 13.
- Hubert-Jan HENKET: The Icon and the Ordinary. do_co_mo_mo Newsletter 8, 1993. január. 36-38.
- KERÉKGYÁRTÓ Béla és SZABÓ Levente (szerk.): Továbbépítés és újrahasznosítás. A BME Építőművészeti Doktori Iskola tanulmánykötete 2017/2018. BME Építőművészeti Doktori Iskola, 2018.
- Liliane WONG: Adaptive Reuse – Extending Lives of Buildings. Birkhäuser, Basel, 2017.
- LŐVEI Pál - SOMORJAY Sélysette: Főmű és átlag: a műemlékké nyilvánítás elveiről. Műemlékvédelem 2003/2. 78. –80
- LŐVEI Pál (szerk.): A műemlékvédelem táguló körei, kiállításkatalógus, Országos Műemlékvédelmi hivatal, Budapest, 2000.
- LŐVEI Pál: A közelmúlt emlékeinek műemléki védelméről. Műemlékvédelmi Szemle, No. 1, Budapest, Országos Műemléki Felügyelőség, 1996. 147–169.
- Mark ESCHERICH: Zur Problematik der Denkmalpflege bei Bauten der 1960er-1970er Jahre. kunsttexte.de 1/2005. 3.
- Rem KOOLHAAS és Hubert-Jan HENKET beszélgetése a megőrzés és az adaptive reuse témáiról: Rem Koolhaas video interview by Hubert-Jan Henket, 2016
- Wessel de JONGE: Sustainable renewal of the everyday Modern. Journal of Architectural Conservation Volume 23, 2017 1–2. 62–105.
- <http://othernity.eu/>

Értékelés és féléves feladat:

Órai jelenlét és egy félévközi prezentáció alapján. Egy 20. századi hazai reuse-projekt elemzése csapatmunkában, összesen mintegy 45 perces prezentációban. A prezentációkra a kurzushét utáni órákon kerül sor, időpontjukat szeptember folyamán konkretizáljuk.

Az egyes alkalmak vázlatos tematikája:

tervezett időpont:	óra témája:
09.09.	bevezetés, ismerkedés 1945 utáni építészeti örökségünk áttekintése
09.16.	A hazai modern műemlékvédelem, amely egykor világhírű volt
09.23.	1945 utáni építészeti örökség kezelése Nyugat-Európában. Műemléki felújítások, reuse és bontások feladatkiadás
09.30.	1945 utáni építészeti örökség kezelése itthon. Műemléki felújítások, reuse és bontások feladatkiadás, időpontok véglegesítése
10.07.	„Othernity”, a 17. Velencei Építészeti Biennálé magyar pavilonja
10.14.	épületbejárások
10.21.	kurzushét
10.28.	hallgatói prezentáció(k)
11.04.	hallgatói prezentáció(k)
11.11.	hallgatói prezentáció(k)
11.18.	hallgatói prezentáció(k)
11.25.	hallgatói prezentáció(k)
12.02.	hallgatói prezentáció(k), félévzárás

Hartmann Gergely

Budapest, 2021. július 21.